

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ที่ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลได้ประกาศลดค่าเงินบาทตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยโดยรวมของประเทศรวมทั้งความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งในเมืองและชนบท โดยเฉพาะการเลิกจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการส่งออก และเป็น การพึ่งพิงพึ่งพาตลาดต่างประเทศ ซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศ จึงส่งผลให้ตลาดดังกล่าวปิดลง รัฐบาลสูญเสียรายได้โรงงานอุตสาหกรรมถูกปิดกิจการ ทำให้การว่างงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่ม มากขึ้น ส่งผลให้แรงงานส่วนใหญ่กลับคืนสู่ท้องถิ่นและชนบทเป็นจำนวนมาก และหันมาประกอบ อาชีพเกษตรกรรมดั้งเดิมตามที่บรรพบุรุษทำมา แต่การดำเนินการก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะสินค้าการเกษตรกรรมตกต่ำและอีกส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะชุมชนเมืองเกิดการว่างงานไม่มี รายได้ จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา (กรมการพัฒนาชุมชน. 2544 : 5)

รัฐบาลโดยการนำของ พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ให้คำมั่น สัญญากับประชาชนก่อนเข้ามาบริหารประเทศ โดยได้ชูประเด็นการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับ ประชาชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ภายหลังจากการได้เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี และจัดตั้ง รัฐบาลดำเนินการบริหารประเทศแล้ว ซึ่งได้แถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา ซึ่งมีใจความตอน หนึ่งว่า “วันนี้ประเทศไทย ยังไม่พ้นภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ประเทศยังต้องการได้รับบริการที่ทุ่มเท เป็นพิเศษ จะปล่อยให้การบริการดำเนินไปเหมือนภาวะปกตินั้น ไม่ได้ เพราะเศรษฐกิจของประเทศ อาจดล้าลิกจนยากที่จะเยียวยา ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องการการเปลี่ยนแปลงในแทบทุกมิติ ด้วยแนวคิดนโยบายใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งข้อมูล ความรอบรู้และสติปัญญาที่จะเข้าใจใน รากเหง้าของปัญหา และทันโลกทันเหตุการณ์” (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2544) และปัญหา อุดกภัยครั้งใหญ่ปี พ.ศ.2554 ที่ทำให้ประชาชนคนไทยทุกระดับได้รับความเดือดร้อนอันเกิดจาก การปิดตัวลงของ ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมทั้งขนาดกลาง และขนาดเล็กจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลให้เกิด ปัญหาการว่างงาน รายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ราคาสินค้าสูง กำล้างซื้อของคนในประเทศลดลง

รัฐบาลชุดปัจจุบันโดยการนำของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้นำนโยบายกองทุน หมูบ้านกลับมาใช้ โดยตั้งเป้าที่จะดำเนินนโยบายเพื่อลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่ายให้แก่ประชาชน เพื่อให้รายได้เพียงพอกับรายจ่าย พัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐานเศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญ พัฒนาอาชีพ ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ให้แก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้การแก้ไขปัญหาความยากจน จึงต้องปรับกระบวนการทศน์โดยให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานในระดับล่างให้เข้มแข็ง คือ ยึดหมู่บ้านเป็นเป้าหมาย ของการพัฒนา รัฐบาลได้มองเห็นขีดความสามารถ ทักษะของการทำงานของชาวบ้าน จึงมีเจตนารมณ์ การแก้ไขปัญหาความยากจน โดยจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ สำหรับเป็นเงินทุน หมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อให้ท้องถิ่น มีความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุน ฯ ของตนเอง เป็นเสมือนเครื่องมือ ในการพัฒนา “คน” และ “การเรียนรู้” เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน(สำนัก เลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2554)

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และได้รับการ อนุมัติให้จัดตั้งกองทุน ได้รับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และได้พัฒนา อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความ เข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การได้รับจัดสรรเงินกองทุนเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รู้จักการออมเงิน มีการบริหารจัดการเงินกองทุนร่วมกัน เสริมสร้าง ความสามัคคี ในหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งภายในหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองอีกทางหนึ่ง รวมทั้งทำให้ประชาชนได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ทำให้ ประชาชนรู้จักการพึ่งพาตนเอง และร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินงานร่วมกันภายในหมู่บ้านและชุมชน เมืองของตนเอง

ตามที่นโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรมการพัฒนาชุมชน ได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเริ่มดำเนินการนำร่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 และมีการ จัดทะเบียนเป็น “กองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ในปี พ.ศ.2553 จนกระทั่งปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 739 คน โดยมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่มีความพร้อมเป็นแกนนำในการจัดตั้งสำหรับสถาบัน การจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ และมีกองทุนชุมชนต่าง ๆ เข้าร่วมจัดตั้ง ได้แก่ กองทุน หมู่บ้านท้องคู้ กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการบ้านาญชราภาพ กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นบ้าน กลุ่มปลูกข้าวโพด และกลุ่มทำอิฐมอญ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การบริหารจัดการทุนชุมชนเป็น เอกภาพและมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของชุมชน โดยเป็นแหล่งเงินออมของชุมชน เป็นแหล่งทุนและสวัสดิการ เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้ชุมชน/

หมู่บ้าน เป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการเงินลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ (1ครัวเรือน 1 สัญญา) ในการจัดตั้งได้จัดทำร่างระเบียบ ข้อบังคับสถาบัน เลือกตั้งคณะกรรมการจากทุกกองทุนแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ และมีการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมการดำเนินงานของสถาบันฯ การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการทุนชุมชนเป็นแบบรวมกรรมการ และมีการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2553 (นวลจันทร์ ศรีสุวรรณ. 2553 : ออนไลน์)

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ รวมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา โดยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุน ที่เป็นไปในรูปของผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมทำให้เกิดผลของกิจกรรมมิใช่เป็นผู้ร่วมคิดตัดสินใจหรือผู้ได้รับประโยชน์เท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาตามที่ได้จัดทำขึ้น และหมู่บ้านหรือชุมชนมีกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของตนเองอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองได้ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สำหรับการกำหนดนโยบายการพัฒนา ที่เป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนการพัฒนาชุมชน ในส่วนที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตนเอง นอกจากนี้การกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนร่วมกัน ก็เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนงาน โครงการดังกล่าว และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินโครงการของชุมชน ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยการมีส่วนร่วมแบบตัวแทนหรือเป็นไปได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตการวิจัย

จากการศึกษาผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่จะศึกษา คือ สมาชิกของกองทุนที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร อยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 739 ราย และสุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 260 ราย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ และรายได้รวมของครอบครัวและตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การตัดสินใจ การปฏิบัติการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผล

3. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

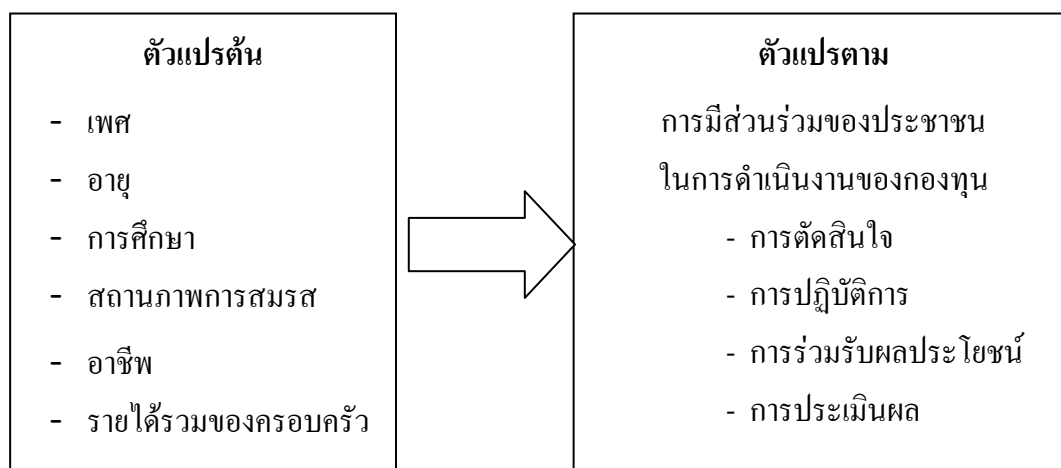
ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา คือ กองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคุ้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

จากการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาระหว่าง เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ.2555 รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคุ้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ อัฟออฟ (จีระศักดิ์ สีใจเจริญ, 2543 : 14 ; อ้างอิงจาก Uphoff, 1986) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งสามารถแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง สิทธิของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็น วางแผน ตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ในกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคุ้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ หมายถึง การที่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคุ้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมวางแผนการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมของโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ หมายถึง การที่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคุ้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมปฏิบัติตามโครงการให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ต.ปากจั่น อําเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม และได้รับผลประโยชน์ร่วมกันขึ้นอยู่ในรูปของเงิน วัสดุสิ่งของ ความสุขสบาย และความพอใจในสภาพเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ต.ปากจั่น อําเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ถึงปัญหาและอุปสรรคพร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้โครงการบรรลุผลสำเร็จติดตาม ตรวจสอบ

ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง สิ่งที่ส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อําเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่ประสบความสำเร็จ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐ ซึ่งจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชน ตามที่นโยบายของรัฐ เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งในที่นี้หมายถึง กองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน บ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อําเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อําเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ได้ทราบถึง ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านท้องคู้ง หมู่ที่ 4 ตำบลปากจั่น อําเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา